

Andrzej Szczepański

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy

Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych

e-mail: andszcz@wp.pl

Komitet Wyborczy Wyborców Mniejszość Niemiecka w wyborach samorządowych w 2018 r.

STRESZCZENIE

Zamieszkująca Śląsk Opolski mniejszość niemiecka stanowi najliczniejszą mniejszość narodową w Polsce, aktywnie uczestniczącą w życiu regionu tak na płaszczyźnie społeczno-kulturalnej, jak i politycznej. Jako komitet wyborczy reprezentujący Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku aktywnie uczestniczy w wyborach do ciał przedstawicielskich na szczeblu centralnym i lokalnym. W ich wyniku nieprzerwanie od ponad ćwierćwiecza deleguje swoich przedstawicieli do takich instytucji władzy publicznej jak m.in.: Parlament, Sejmik Województwa Opolskiego, rady gmin i powiatów. Również w wyborach samorządowych w 2018 r. komitet wyborczy mniejszości wziął udział w rywalizacji o głosy wyborców w województwie opolskim.

Celem nadrzędnym powstania niniejszego artykułu była charakterystyka kampanii wyborczej Komitetu Wyborczego Wyborców Mniejszość Niemiecka w 2018 r., która przebiegała zarówno przy zastosowaniu tradycyjnych środków i narzędzi promocyjnych, jak również rozwiązań nowoczesnych, związanych z wykorzystaniem komunikacji elektronicznej.

Słowa kluczowe: mniejszość niemiecka, wybory samorządowe, komitet wyborczy, województwo opolskie.

Wstęp

Zamieszkała na Śląsku Opolskim mniejszość od początku ostatniej dekady XX w. stale uczestniczy w procesie kreacji władzy, tak w wyborach do ciał ogólnopolskich (parlamentarnych), jak i samorządowych (wojewódzkich, powiatowych i gminnych). Mimo że „najbardziej spektakularne sukcesy mniejszość niemiecka odnosiła na początku transformacji ustrojowej”¹, jej reprezentanci nieprzerwanie zasiadają w takich instytucjach władzy

¹ E. Ganowicz, *Mniejszość niemiecka w polityce lokalnej regionu pogranicza na Opolszczyźnie*, „Pogranicze. Polish Borderlands Studies” 2016, t. 4, nr 2, s. 256.

przedstawicielskiej jak m.in.: Sejm², Sejmik Województwa Opolskiego (dalej: Sejmik), rady powiatów i gmin, a także reprezentują mniejszość jako wójtowie i burmistrzowie miast. Również w ostatniej elekcji samorządowej, w 2018 r., komitety wyborcze społeczności z powodzeniem brały udział w rywalizacji wyborczej, w następstwie której delegowały swoich przedstawicieli do lokalnych władz.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie udziału mniejszości niemieckiej w wyborach samorządowych w 2018 r. w województwie opolskim, w tym m.in. ukazanie jej kampanii wyborczej, charakterystyka programu, strategii i zastosowanych działań marketingowych. Spośród bogatej palety narzędzi i metod badawczych wybrano m.in. metody: analizy materiałów źródłowych, krytyki piśmiennictwa, statystyczną i komparatystyczną. Podstawiono jednocześnie hipotezę badawczą, zgodnie z którą „głosowanie etniczne”, przez które autor rozumie sytuację, w której wyborcy wywodzący się z określonej grupy społecznej (mniejszości) decydują się na wyrażenie poparcia kandydatom i komitetom wyborczym w związku z ich przynależnością narodową, jest wciąż dostrzegalne w wyborach samorządowych województwa opolskiego. Z uwagi na fakt, że niektórzy reprezentanci opisywanej społeczności w wyborach do rad gmin i powiatów oraz na stanowiska wójta, burmistrza i prezydenta reprezentowali niekiedy (i czynią to nadal) organizacje wyborcze unikające odniesienia do przynależności etnicznej kandydatów³, uwaga autora, zmierzająca do weryfikacji wspomnianego założenia, została skoncentrowana na wyborach do Sejmiku, w których nieprzerwanie od 1998 r. uczestniczy komitet wyborczy mniejszości niemieckiej.

Zgodnie z Ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym⁴ (dalej Ustawa) mniejszość niemiecka jest jedną z dziewięciu mniejszości narodowych zamieszkujących teren Rzeczypospolitej Polskiej. Występuje głównie na Górnym Śląsku, w przeważającej mierze Opolskim, stanowiąc zwarte skupiska ludności „na wschód od Odry, w rejonie Ozimka, Strzelec Opolskich, Kędzierzyna-Koźła, Raciborza i Olesna”⁵, tj. w następujących powiatach województwa opolskiego: strzeleckim, opolskim, krapkowickim, oleskim, prudnickim, kędzierzyńsko-kozielskim, kluczborskim i opolskim – miejskim. Ponadto opisywaną społeczność można odnotować również w zachodnich powiatach województwa śląskiego: raciborskim, gliwickim i lublinieckim⁶, a także – w mniejszym natężeniu – w następujących województwach: dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, warmińsko-mazurskim, lubuskim i mazowieckim⁷. Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-

² Sprawujący mandat od 2005 r. Ryszard Galla jest dziś jedynym posłem mniejszości niemieckiej.

³ Czynili tak następujący członkowie mniejszości niemieckiej, np. Andrzej Kasiura, kandydujący na stanowisko burmistrza Krapkowic z list własnego komitetu wyborczego w latach 2010–2018, Sybila Zimmerman – kandydatka na burmistrza Zdieszowic w latach 2014–2018 i Marcin Gambiec – kandydat na prezydenta Opola i radnego miejskiego w 2018 r.

⁴ Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Dziennik Ustaw z 2005 r., nr 17, poz. 141.

⁵ S. Łodziński, *Struktura narodowościowa Polski i polityka wobec mniejszości w latach 1989–1992*, Raport nr 22, Biuro Studiów i Ekspertyz, Kancelaria Sejmu, 1992, s. 5.

⁶ <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/mniejszosci/charakterystyka-mniejs/6480>, Charakterystyka-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych-w-Polsce.html#niemcy, dostęp: 3 lutego 2019 r.

⁷ *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce. Informator 2003*, red. L. M. Nijakowski, S. Łodziński, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2003, s. 21.

Kulturalnych w Polsce⁸ (dalej ZNSSK) nadmienia na swojej stronie internetowej, że miejsca występowania grupy są determinowane względami historycznymi i wskazuje na południowo-zachodnie, zachodnie, północno-zachodnie i północno-wschodnie tereny Rzeczypospolitej Polskiej, jako główne obszary zamieszkania⁹.

Określenie precyzyjnej liczby przedstawicieli mniejszości wydaje się zadaniem nader złożonym, ponieważ odnaleźć można istotne rozbieżności w prezentowanych szacunkach, w zależności od „intencji” autora zestawienia. Przykładowo „po II wojnie światowej aż do roku 1989 polskie władze państwowe w zasadzie prowadziły politykę negocjowania w kraju istnienia w kraju mniejszości niemieckiej”¹⁰. Odmienne stanowisko prezentowano wówczas w Republice Federalnej Niemiec, gdzie wskazywano, że wśród obywateli Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej znajdują się członkowie narodu niemieckiego w liczbie ok. miliona osób, w przeważającej mierze rekrutujących się spośród ludności autochtonicznej.

Weryfikacja powyższych stanowisk nastąpiła wraz z rozpoczęciem demokratyzacji systemu politycznego w Polsce i zmianą polityki państwa wobec mniejszości etnicznych i narodowych, w tym niemieckiej, której oprócz formalnego uznania umożliwiono nieskrępowany rozwój społeczny i polityczny. W ostatniej dekadzie XX wieku źródła niemieckie wskazywały na liczbę ok. 300 tysięcy¹¹ osób, natomiast dane strony polskiej szacowały populację między 300 a 500 tysięcy przedstawicieli. Zarówno źródła polskie, jak i niemieckie nierzadko swoje szacunki konstruowały na podstawie liczby deklaracji członkowskich poszczególnych organizacji mniejszości w Polsce. Ponieważ w kolejnych latach ustalono, że występowały przypadki akcesji tych samych osób do kilku instytucji równocześnie, uzyskane dane poddano wnikliwej analizie, precyzując liczebność mniejszości między 250 a 350 tysięcy przedstawicieli u progu nowego stulecia¹². Zupełnie nową jakość w badaniach nad strukturą etniczną polskiego społeczeństwa przyniosły dwukrotnie przeprowadzone Narodowe Spisy Powszechne Ludności i Mieszkań (dalej NSP) – w 2002 i 2011 r. W trakcie pierwszego narodowość niemiecką wskazało 147 094 obywateli RP (w tym 104 399 mieszkańców województwa opolskiego), w drugim – 144 238 (w Opolskiem – 78 157)¹³.

⁸ Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce (VdG) – stowarzyszenie grupujące organizacje mniejszości niemieckiej w Polsce, będące reprezentacją polityczną mniejszości w stosunkach z polskimi i niemieckimi instytucjami politycznymi. Ponadto obszarami aktywności Związku jest m.in. działalność kulturalna, medialna i oświatowa. Siedziba ZNSSK mieści się w Opolu.

⁹ Ł. Biły, *Mniejszość niemiecka w Polsce*, <http://www.vdg.pl/pl/o-nas/zwiazek/vdg>, dostęp 20 lutego 2019 r.

¹⁰ P. Popieliński, *Mniejszość niemiecka w świetle Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku w Polsce [w:] Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce w świetle Narodowego Spisu Powszechnego ludności z 2011 roku*, red. S. Łodziński, K. Warmińska, G. Gudaszewski, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2015, s. 187.

¹¹ Ibidem, s. 187–189.

¹² Por. np.: H. Chałupczak, T. Browarek, *Mniejszości narodowe w Polsce 1918–1995*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2000, s. 126; S. Łodziński, op. cit., s. 5; G. Janusz, *Ochrona praw mniejszości narodowych w Europie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2011, s. 131; D. Matelski, *Niemcy w Polsce w XX wieku*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Poznań 1999, s. 275; Z. Kurcz, *Mniejszość niemiecka w Polsce na tle innych mniejszości*, Instytut Zachodni, Poznań 2001, s. 25–26; K. Kóska, *Struktura społeczno-zawodowa mniejszości niemieckiej na Śląsku Opolskim [w:] Sprawy narodowościowe. Oryginalne badania własne studentów*, red. Z. Kurcz, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2003, s. 192.

¹³ <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl...>, op. cit., dostęp: 3 lutego 2019 r.

Na zakończenie rozważań poświęconych kwestii liczebności grupy zasadnym będzie przywołanie stanowiska zamieszkałej w Polsce mniejszości niemieckiej, która ocenia swój status na ok. 300 tysięcy osób, w zdecydowanej większości występującej na terenie Śląska¹⁴.

Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim jako forma organizacji społeczno-politycznej

Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej na Śląsku Opolskim, od 1993 r. Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim (dalej TSKN) zostało zarejestrowane 14 lutego 1990 r.¹⁵ Powołanie do życia organizacji związane było z dążeniami emancypacyjnymi „nieistniejącej mniejszości”, która uzyskała prawne potwierdzenie swojego istnienia. Ponadto „Towarzystwo stawiało sobie za cel krzewienie kultury, oświaty i sztuki niemieckiej, reprezentowanie mniejszości przed władzami państwowymi w ramach kierowania postulatów dotyczących potrzeb społecznych i bytowych mniejszości”¹⁶. Współcześnie oficjalna strona organizacji wskazuje, że „celem TSKN jest animacja i wspieranie życia kulturalnego Mniejszości Niemieckiej, rozwój niemieckojęzycznego szkolnictwa w regionie, propagowanie dwujęzyczności mieszkańców regionu jak również wspieranie instytucji o charakterze społecznym, jak np. przy DFK¹⁷ – stanowiące częstokroć lokalne Domy spotkań, biblioteki, szkoły, itd. Projekty kulturalne realizowane przez TSKN mają promować kulturę niemiecką i mniejszości niemieckiej wśród mieszkańców województwa i okolic oraz budować więzi z małą ojczyzną, kultywować tradycje specyficzne dla regionu Śląska Opolskiego, także praca nad zmianą postrzegania Niemców w Polsce oraz kooperacja z administracją publiczną i innymi stowarzyszeniami działającymi na terenie województwa”¹⁸. Główne obszary podejmowanych działań w drodze do osiągnięcia wymienionych wyżej celów wpisano w dwie płaszczyzny aktywności Towarzystwa, tj. działalność kulturalno-oświatową i społeczno-polityczną.

Pierwsza z wymienionych obejmuje:

- **Działalność oświatową**¹⁹, a w jej ramach: Bajkowe noce²⁰, Konkurs Wiedzy o Mniejszości Niemieckiej²¹, Niemieckojęzyczne Szkołki Piłkarskie²², Kursy sobotnie

¹⁴ Ł. Biły, op. cit.

¹⁵ D. Matelski, op. cit., s. 294.

¹⁶ A. Szczepański, *Aktywność społeczno-polityczna mniejszości niemieckiej na Śląsku Opolskim po 1989 r.*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2013, s. 122.

¹⁷ Deutsche Freundschaftskreise – Niemieckie Koła Przyjaźni.

¹⁸ *O organizacji*, <http://skgd.pl/o-nas/o-organizacji/>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

¹⁹ <http://skgd.pl/dzialalnosc-kulturalno-oswiatowa/dzialalnosc-oswiatowa-tskn/>, dostęp: 19 lutego 2019 r.

²⁰ Celem trwającego od 2011 r. adresowanego do dzieci projektu jest poznawanie przez nie języka niemieckiego w codzienności, kultury mniejszości, jej historii i tradycji oraz wspólna integracja z rodzicami lub dziadkami poprzez gry i zabawy. W 2011 roku zorganizowano 10 nocy bajkowych, w których wzięło udział 150 dzieci, a w 2017 r. – 25 wydarzeń adresowanych do 375 dzieci.

²¹ Projekt organizowany z inicjatywy posła Ryszarda Galli od 2011 r., skierowany do uczniów szkół gimnazjalnych i starszych klas szkół podstawowych.

²² Projekt powstał w 2014 r., po zakończeniu Mistrzostw Świata w piłce nożnej, kiedy w Chrzastowicach

dla dzieci²³, Kursy języka niemieckiego dla dorosłych²⁴, Wojewódzkie Konkursy Języka Niemieckiego²⁵, Konkurs recytatorski w języku niemieckim „Młodość recytuje poezję”²⁶, Dwujęzyczne gminy²⁷ i Dwujęzyczne szkolnictwo²⁸.

- **Projekty kulturalne**²⁹ – zawierające: Konkurs Piosenki Niemieckojęzycznej „Superstar”³⁰, Ogólnopolski Konkurs Literacki „W języku serca”³¹, Dni Kultury Niemieckiej na Śląsku Opolskim³², Opolskie bez tajemnic³³, Spacer po Opolu³⁴, Koncerty powiatowe³⁵ i „Gruss aus Oppeln”³⁶.
- **Msze w języku niemieckim**³⁷ – organizowanie dwujęzycznych nabożeństw w 199 parafiach, a także pielgrzymek do miejsc związanych z niemiecką tradycją oraz kulturą, tj. Góry Świętej Anny, Barda Śląskiego, Wambierzyc i Złatych Hor.
- **Grupy artystyczne TSKN**³⁸ – prezentacje ośmiorga wykonawców wywodzących się

utworzono pierwszą Miro Deutsche Fußballschule, nawiązującą do urodzonego w Opolu mistrza świata w piłce nożnej Mirosława Klose.

²³ Kursy organizowane są dwa razy w roku: wiosną i jesienią. W trakcie zajęć uczestnicy rozwijają zdolności manualne, uczą się wierszyków i piosenek, tańczą oraz przygotowują przedstawienia teatralne.

²⁴ Obejmują 24 godziny lekcyjne i prowadzone są w małych grupach, a odpłatność za udział wynosiła w 2019 r. 100 (dla członków mniejszości) lub 160 zł (osób niebędących członkami mniejszości).

²⁵ Są to dwa konkursy organizowane we współpracy z Opolskim Kuratorium Oświaty, oddzielnie dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych.

²⁶ Konkurs organizowany jest od 1994 r. i odbywa się co roku na czterech szczeblach: szkolnym, gminnym, rejonowym i wojewódzkim (finał). Uczestniczy w nim co roku ok. 4000 uczniów.

²⁷ Zgodnie z art. 9. ustawy samorządy mogą wprowadzić używanie języka mniejszości jako pomocniczego w kontaktach z organami gminy, a także – zgodnie z jej art. 12 – używać podwójnego nazewnictwa geograficznego w językach polskim i mniejszości (są to tzw. „dwujęzyczne tablice” nazw miejscowości). W województwie opolskim w 22 gminach wprowadzono język niemiecki jako język pomocniczy, a w 28 – podwójne nazewnictwo.

²⁸ Dzieci i młodzież wywodzące się ze środowiska mniejszości mają możliwość nauki własnego języka jako języka mniejszości, zawierającego odmienną podstawę programową (m.in. dodatkowe zajęcia z zakresu własnej historii i kultury) względem „zwykłego” nauczania języka obcego nowożytnego.

²⁹ <http://skgd.pl/dzialalnosc-kulturalno-oswiatowa/projekty-kulturalne-tskn/>, dostęp: 19 lutego 2019 r.

³⁰ Projekt jest adresowany do wszystkich zainteresowanych niemieckojęzyczną piosenką i został po raz pierwszy zorganizowany w 2008 r.

³¹ Konkurs jest kierowany do osób w różnym wieku, podzielonych na cztery kategorie wiekowe: I – 13–16 lat; II – 17–20 lat; III – 21–25 lat; IV – od 26 lat. Jego celem jest wspieranie aktywności literackiej w języku niemieckim.

³² Największy projekt kulturalny TSKN odbywający się cyklicznie od 2004 roku. Ma na celu integrację i wzmocnienie kultury i języka niemieckiego na terenie Śląska Opolskiego.

³³ Projekt realizowany w ramach budżetu obywatelskiego do końca 2019 r., obejmujący cykl spotkań, konkursów i wycieczek poświęconych historii, tradycji i kulturze regionu.

³⁴ Realizowane od 2017 r. projekty są poświęcone stworzeniu tras spacerowych po Opolu, m.in. „Spacer z Rabinem Leo Baeckiem i śladami gminy żydowskiej w Opolu”, „W poszukiwaniu międzywojennego modernizmu” i „Śladami chrześcijańskiej historii Opola”.

³⁵ Organizowane od 2016 r. koncerty na terenie pięciu powiatów województwa opolskiego, przedstawiające dorobek artystyczny TSKN.

³⁶ Zrealizowany w 2017 r. z okazji 800-lecia Opola film dokumentalny o życiu w przedwojennym mieście.

³⁷ <http://skgd.pl/dzialalnosc-kulturalno-oswiatowa/msze-w-jezyku-niemieckim/>, dostęp: 19 lutego 2019 r.

³⁸ <http://skgd.pl/dzialalnosc-kulturalno-oswiatowa/zespoły-artystyczne-tskn/>, dostęp: 19 lutego 2019 r.

z kręgu mniejszości, których adresy i dane kontaktowe zostały zamieszczone na stronie internetowej TSKN.

Działalność społeczno-polityczna została wyszczególniona w następujących obszarach aktywności:

- **Spolecznej**, zawierającej następujące odnośniki: Animatorzy osób starszych³⁹, Klaster senioralny⁴⁰ i Bazę konferansjerów⁴¹.
- **Politycznej**, w której wskazano: Wybory do Bundestagu 2017⁴², Udział w wyborach samorządowych 2018⁴³, Polsko-Niemiecki „Okrągły Stół i jego ustalenia”⁴⁴, Udział w wyborach parlamentarnych⁴⁵ i Komisję Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych⁴⁶.

Oprócz informacji poświęconych działalności TSKN strona organizacji zawiera odwołanie („Strefa DFK”) do tematyki z zakresu funkcjonowania Niemieckich Kół Przyjaźni. Są to m.in. sylwetki i przejawy aktywności poszczególnych kół⁴⁷, porady prawne z zakresu uzyskania obywatelstwa niemieckiego⁴⁸ przez członków mniejszości i ich rodziny, projekty kulturalne „Ożywianie domów spotkań”⁴⁹, wskazanie wymaganych dokumentów

³⁹ <http://skgd.pl/dzialalnosc-polityczno-spoleczna/aktywnosc-spoleczna/animatory-osob-starszych/>, dostęp: 20 lutego 2019 r. Projekt realizowany w latach 2011–2015 mający na celu aktywizację zawodową osób powyżej 50. roku życia jako animatorów życia społecznego i obywatelskiego wśród seniorów w województwie opolskim.

⁴⁰ <http://skgd.pl/dzialalnosc-polityczno-spoleczna/aktywnosc-spoleczna/klaster-senioralny/>, dostęp: 20 lutego 2019 r. Inicjatywa podjęta w 2014 r. pod patronatem Marszałka Województwa Opolskiego i Wojewody Opolskiego, zadaniem której było wypracowanie przez uczestników rozwiązań zapewniających kompleksową ofertę usług zdrowotnych, opiekuńczych i osobistych dla osób starszych

⁴¹ <http://skgd.pl/dzialalnosc-polityczno-spoleczna/aktywnosc-spoleczna/baza-konferansjerow/>, dostęp: 20 lutego 2019 r. Na stronie TSKN umieszczono ofertę 12 moderatorów trudniących się zawodowo prowadzeniem takich wydarzeń społecznych jak zebrania, spotkania i dyskusje.

⁴² <http://skgd.pl/strefa-dfk/projekty-wnioski-dokumenty-i-regulaminy/wybory-do-bundestagu-2017/>, dostęp: 20 lutego 2019 r. W powyższym linku umieszczono odniesienie do kompendium wiedzy, w jaki sposób przedstawiciele mniejszości mogą wziąć udział w głosowaniu do izby niższej parlamentu Republiki Federalnej Niemiec.

⁴³ <http://skgd.pl/dzialalnosc-polityczno-spoleczna/aktywnosc-polityczna/udzial-w-wyborach-samorzadowych-2014/>, dostęp: 20 lutego 2019 r. Strona opisuje aktywność wyborczą mniejszości w ramach Komitetu Wyborczego Wyborców Mniejszość Niemiecka i jego udział w elekcji samorządowej w 2018 r.

⁴⁴ <http://skgd.pl/dzialalnosc-polityczno-spoleczna/aktywnosc-polityczna/polsko-niemiecki-okragly-stol-i-jego-ustalenia/>, dostęp: 20 lutego 2019 r. Zawarte informacje wymieniają udział przedstawicieli mniejszości niemieckiej w obradach wskazanego gremium.

⁴⁵ <http://skgd.pl/dzialalnosc-polityczno-spoleczna/aktywnosc-polityczna/wybory-parlamentarne-mniejszosc-niemiecka/>, dostęp: 20 lutego 2019 r. Wskazano na udział kandydatów mniejszości w wyborach do Parlamentu od 1990 r. do 2015 r., rezultaty poszczególnych elekcji i aktywność przedstawicieli grupy na arenie sejmowej i senackiej.

⁴⁶ <http://skgd.pl/dzialalnosc-polityczno-spoleczna/aktywnosc-polityczna/komisja-wspolna-rzadu-i-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych/>, dostęp: 20 lutego 2019 r. W ramach powołanej w 2005 r. Komisji zasiada dwóch przedstawicieli mniejszości niemieckiej (aktualnie są to: Rafał Bartek i Bernard Gaida).

⁴⁷ <http://skgd.pl/strefa-dfk/kola-dfk/>, dostęp: 20 lutego 2019 r. Wskazano na istnienie 311 podmiotów.

⁴⁸ <http://skgd.pl/strefa-dfk/projekty-wnioski-dokumenty-i-regulaminy/staatsangehorigkeit/>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁴⁹ <http://skgd.pl/strefa-dfk/projekty-wnioski-dokumenty-i-regulaminy/ozywienie-domow-spotkan/>, dostęp: 2019 r.

i procedur sprawozdawczych⁵⁰, danych na temat warunków otrzymania i rozliczenia dotacji⁵¹ i oferty ubezpieczeniowej dla członków DFK⁵². Dodatkowo Towarzystwo zamieszcza w Internecie oferty pracy i doradztwa zawodowego⁵³, informacje na temat grantów i stypendiów⁵⁴, staży oraz praktyk w TSKN⁵⁵, a także „Mediotekę”⁵⁶ obejmującą publikacje poświęcone mniejszości, galerię i logo DFK.

Wśród obszernej charakterystyki funkcjonowania TSKN istotne miejsce, zwłaszcza w kontekście tematu niniejszego artykułu, zajmuje uczestnictwo w życiu politycznym mniejszości niemieckiej, w tym jej partycypacja w kolejnych wyborach do organów przedstawicielskich, tak na szczeblu centralnym (parlamentarnym), jak i regionalnym (samorządowym). W pierwszym przypadku elekcją otwierającą po 1989 r. były wybory uzupełniające do Senatu przeprowadzone w 1990 r., podczas których w szranki wyborcze stanął kandydat o niemieckiej opcji narodowościowej⁵⁷, w drugim – przeprowadzona w tym samym roku – w pełni demokratyczna rywalizacja do rad gmin⁵⁸. Od tego momentu w każdych kolejnych wyborach (także samorządowych w 2018 r.) kandydaci TSKN, zarówno występujący pod jego szyldem, jak również odmiennym, ale cieszący się poparciem wymienionej organizacji, biorą udział w rywalizacji do samorządowych ciał przedstawicielskich. Sytuacja ta pozwala na identyfikację Towarzystwa jako partii etnicznej, za którą L. M. Nijakowski i S. Łodziński uważają organizację społeczną (w tym stowarzyszenie), będącą oficjalnym przedstawicielem grupy etnicznej lub narodowej i dążącą do uzyskania i utrzymania władzy na szczeblach lokalnym, regionalnym i centralnym. Głosowanie na kandydatów odbiega

⁵⁰ <http://skgd.pl/strefa-dfk/projekty-wnioski-dokumenty-i-regulaminy/zebrania-sprawozdawczo-wyborcze/>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁵¹ <http://skgd.pl/strefa-dfk/projekty-wnioski-dokumenty-i-regulaminy/dokumenty-rozliczeniowe/>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁵² <http://skgd.pl/strefa-dfk/projekty-wnioski-dokumenty-i-regulaminy/oferta-ubezpieczeniowa-dla-czlonkow-dfk/>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁵³ <http://skgd.pl/granty-i-stypendia/praca/#>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁵⁴ <http://skgd.pl/granty-i-stypendia/granty-i-stypendia-tskn/>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁵⁵ <http://skgd.pl/granty-i-stypendia/staze-i-praktyki-w-tskn/>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁵⁶ <http://skgd.pl/medioteka/publikacje/>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁵⁷ Był nim Henryk Kroll, który rywalizował o głosy wyborcze z Dorotą Symonides – Ślązaccą o polskiej orientacji narodowościowej. Uzyskane przez Krolla wyniki, odpowiednio 84 601 głosów w pierwszej turze i 124 498 głosów – w drugiej, okazały się niewystarczające do objęcia mandatu.

⁵⁸ Por. więcej na ten temat np. M. Lis, *Mniejszość niemiecka na Śląsku Opolskim 1989–2014. Z bagażem przeszłości w realiach współczesności*, Państwowy Instytut Naukowy Instytut Śląski w Opolu, Opole 2016, s. 123–149; Z. Kurcz *Zachowania wyborcze mniejszości niemieckiej* [w:] *Czy można przewidzieć? Socjologiczno-metodologiczne doświadczenie polskich badań przedwyborczych*, red. W. Sitek, Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo, Wrocław–Warszawa–Kraków 1995, s. 97–136; B. Nitschke, *Niemcy* [w:] *Stowarzyszenia mniejszości narodowych, etnicznych i postulowanych w Polsce po II wojnie światowej*, red. S. Dudra, B. Nitschke, Zakład Wydawniczy NOMOS, Kraków 2013, s. 51–52; A. Szczepański, *Aktywność społeczno-polityczna mniejszości niemieckiej...*, s. 193–216; A. Szczepański, *Komitet Wyborczy Wyborców Mniejszość Niemiecka w wyborach samorządowych w 2014 r.* [w:] *Od marketingu samorządowego do prezydenckiego...*, red. A. Kasińska-Metryka, R. Wiszniowski, M. Molendowska, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2015, s. 115–128; A. Szczepański, *Komitet Wyborczy Wyborców Mniejszość Niemiecka w wyborach parlamentarnych w 2015 r.* [w:] *Populizm jako narzędzie marketingu politycznego*, red. M. Nowina-Konopka, K. Glinka, R. Miernik, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2017, s. 145–168.

od klasycznego modelu poparcia polityków w wyborach, opartego na ofercie programowej pretendentów wobec ich przynależności etnicznej⁵⁹.

Kampania wyborcza

Na mocy Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów⁶⁰ termin elekcji samorządowej został wyznaczony na 21 października 2018 r. Wśród podmiotów biorących w niej udział znalazł się również reprezentant TSKN – Komitet Wyborczy Wyborców Mniejszość Niemiecka (dalej KWW MN), zarejestrowany 21 sierpnia w Opolu. Członkowie Komitetu zapowiedzieli wystawienie kandydatów w 34 gminach, siedmiu powiatach i czterech okręgach wyborczych do Sejmiku Województwa Opolskiego (dalej: Sejmik)⁶¹. Podczas konferencji prasowej zaprezentowali nowe hasło wyborcze⁶²: „**Opolskie! Wspólna sprawa**”, podkreślając regionalny charakter programu organizacji i lokalne pochodzenie kandydatów, dla których wyznacznikiem działań miało być szeroko rozumiane dobro województwa (m.in. społeczne i ekonomiczne)⁶³. Wskazano ponadto na poczesne miejsce wartości chrześcijańskich, rodziny, przywiązania do śląskiej tradycji i edukacji⁶⁴, apolityczność inicjatywy, a także szczególne znaczenie języka niemieckiego jako „najważniejszego atutu gospodarczego i kulturalnego regionu zarówno pod względem gospodarczym, jak i kulturowym”⁶⁵. Zapowiedziano podanie do publicznej wiadomości nazwisk wszystkich kandydatów mniejszości w trakcie planowanej na 18 września konwencji wyborczej, podkreślając jednocześnie, iż oczekuje ona utrzymania swojego dotychczasowego stanu posiadania mandatów w Sejmiku⁶⁶.

Przygotowania do elekcji rozpoczęły się jednak znacznie wcześniej, ponieważ jesienią 2017 r. na kanwie ogólnopolskich doniesień medialnych o prawdopodobieństwie wystąpie-

⁵⁹ *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce...*, op. cit., s. 163.

⁶⁰ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2018 r. w sprawie zarządzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic miasta st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, Dz.U. z 2018 r. poz. 1561.

⁶¹ Mniejszość mieli reprezentować następujący kandydaci umiejscowieni na pierwszych miejscach (tzw. „jedyńki”) list wyborczych: Rafał Bartek – okręg nr 1 (Opole miasto i powiat opolski); Herbert Czaja – okręg nr 2 (powiaty: namysłowski, kluczborski i oleski), okręg nr 3 – Zuzanna Donath-Kasiura (powiaty: głubczycki, krapkowicki i prudnicki) i okręg nr 4 – Roman Kolek (powiaty: kędzierzyńsko-kozielski i strzelecki), <http://www.mniejszoscnemiecka.eu/2018/08/22/najwiekszy-obywatelski-komitet-wyborczy-w-regionie-zarejestrowany/>, dostęp: 22 lutego 2019 r.

⁶² Podczas poprzednich wyborów samorządowych w 2014 r., a także parlamentarnych w 2015 r., hasło KWW MN brzmiało: „Mniejszość niemiecka – dobra robota”.

⁶³ L. Myczka, *Kampania Mniejszości Niemieckiej wystartowała. Są konkrety*, <http://opowiecie.info/kampania-mniejszosci-niemieckiej-wystartowala-sa-konkrety/>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁶⁴ P. Wójtowicz, *Opolskie wspólna sprawa – to hasło wyborcze mniejszości niemieckiej*, <http://radio.opole.pl/100,248237,opolskie-wspolna-sprawa-to-haslo-wyborcze-mniejs>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁶⁵ *Komitet Wyborczy Wyborców Mniejszość Niemiecka przedstawił kandydatów do Sejmiku*, http://www.24opole.pl/27860,Komitet_Wyborczy_Wyborcow_Mniejszosc_Niemiecka_przedstawil_kandydatow_do_Sejmiku,wiadomosc.html, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁶⁶ W elekcji 2014–2018 w Sejmiku zasiadało siedmiu przedstawicieli mniejszości. J. Rudnik, *Mniejszość Niemiecka: na naszych listach wyborczych znajdują się kandydaci sprawdzeni i zupełnie nowi*, <http://radio.opole.pl/100,248331,mniejszosc-niemieckana-naszyc-listach-wyborczyc>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

nia daleko idących zmian w Kodeksie wyborczym⁶⁷ w zakresie wyborów samorządowych, polegających na m.in. na wyłącznym udziale partii politycznych w wyborach do sejmików województw⁶⁸, mniejszość niemiecka podjęła kroki zmierzające do założenia własnej organizacji politycznej. Wniosek o wpisanie partii „REGIONALNA. Mniejszość z Większością” do Ewidencji Partii Politycznych, został złożony w Sądzie Okręgowym w Warszawie w listopadzie 2017 r.⁶⁹ W lutym następnego roku Sąd dokonał wpisu do ewidencji pod numerem 375⁷⁰. W tym samym miesiącu, po podpisaniu przez Prezydenta RP nowelizacji ustawy wprowadzającej zmiany w ordynacji⁷¹, TSKN rozpoczął prace organizacyjne związane z udziałem w wyborach, rezygnując jednak z delegowania swojej partii i pozostając przy dotychczasowej formule KWW MN⁷². Ponadto w działaniach prekampanijnych⁷³, polegających m.in. na reklamie dokonań mniejszości w mijającej kadencji, koncentrowano się również na nakłonieniu swoich „etnicznych” wyborców⁷⁴ do udziału w głosowaniu⁷⁵, ponieważ „województwo opolskie, a zwłaszcza gminy tradycyjnie zamieszkiwane przez ludność rodzimą, cechują się najniższym poziomem frekwencji wyborczej w Polsce”⁷⁶.

Analogicznie do poprzednich elekcji również i tym razem akcentowano koncentrację apelu wyborczego na postulatach wpisanych w lokalne realia społeczne i brak powiązań z centrum decyzyjnym (tzw. „centralą”) spoza województwa opolskiego⁷⁷. Założenia te wyartykułowano w trakcie konwencji wyborczej inaugurującej oficjalną kampanię KWW

⁶⁷ Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy, Dz.U. z 2011 r. Nr 21 poz. 112 z późn. zm.,

⁶⁸ Kukiz '15 będzie partią polityczną? Paweł Kukiz: Być może będziemy zmuszeni, <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/kukiz-15-bedzie-partia-polityczna-pawel-kukiz-byc-moze-bedziemy-zmuszeni,26070.html>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁶⁹ K. Ogiolda, *Regionalna Mniejszość z Większością – mniejszość niemiecka rejestruje partię polityczną*, <https://nto.pl/regionalna-mniejszosc-z-wiekszoscia-mniejszosc-niemiecka-rejestruje-partie-polityczna/ar/12721810>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁷⁰ https://www.imsig.pl/pozycja/2018/68/14457,%22REGIONALNA._Mniejszo%C5%9B%C4%87_z_Wi%C4%99kszo%C5%9Bci%C4%85%22, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁷¹ Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych, Dz.U. z 2018 nr 21 poz. 130. Ustawa, wbrew obawom komitetów wyborczych wyborców, nie wprowadziła zmian preferujących udział partii politycznych w elekcji samorządowej.

⁷² K. Świerc, *Oddech społeczeństwa*, <http://wochenblatt.pl/atem-der-gesellschaft/>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁷³ Prekampania wyborcza – prowadzenie agitacji wyborczej przed oficjalnym rozpoczęciem (ogłoszeniem) kampanii. Czynności powyższe podejmowane są przez podmioty, które formalnie nie są ani kandydatami, ani komitetami wyborczymi (nie zostały zarejestrowane).

⁷⁴ Mimo ukierunkowania apelu wyborczego głównie do członków i sympatyków mniejszości Komitet deklaruje uniwersalność przekazu i adresowanie go do wszystkich mieszkańców regionu.

⁷⁵ *Apel Walnego Zebrania Delegatów TSKN na Śląsku Opolskim w sprawie zaangażowania i udziału w wyborach samorządowych 2018, 26 maja 2018 roku, Jemielnica*, <http://skgd.pl/2018/05/26/apel-walnego-zebrania-delegatow-tskn-na-slasku-opolskim-w-sprawie-zaangazowania-i-udzialu-w-wyborach-samorzadowych-2018-26-maja-2018-roku-jemielnica/>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

⁷⁶ M. Mazurkiewicz, *Partycypacja mniejszości niemieckiej w polskim życiu publicznym po 1989 r. – przypadek śląska Opolskiego*, „Rocznik Ziemi Zachodnich” 2017, nr 1, s. 155.

⁷⁷ K. Ogiolda, *Mniejszość niemiecka: Chcemy być alternatywą dla kłótni na górze*, <https://nto.pl/mniejszosc-niemiecka-chcemy-byc-alternatywa-dla-klotni-na-gorze/ar/13470030>, dostęp: 20 lutego 2019 r.

MN, odbywającej się 18 września w opolskim Domu Expo⁷⁸. Z ramienia Komitetu, o czym mówił Rafał Bartek – Przewodniczący TSKN, pełniący jednocześnie funkcję pełnomocnika wyborczego KWW MN – oddelegowano następującą liczbę kandydatów do rywalizacji wyborczej: 31 do Sejmiku⁷⁹, zarejestrowanych w czterech okręgach wyborczych, 154 do rad w siedmiu powiatach, 397 do rad gminnych i 23 na wójta lub burmistrza⁸⁰. Dodatkowo ośmiu pretendentom na burmistrzów i/lub wójtów, którzy ubiegali się o stanowiska z list własnych komitetów wyborczych, TSKN udzielił swojej rekomendacji⁸¹ (w tym Marcinowi Gambcowi – kandydatowi na prezydenta Opola). Zaprezentowano także dostępny na oficjalnej stronie internetowej *Program Wyborczy KWW Mniejszość Niemiecka 2018. Opolskie – Wspólna Sprawa*⁸², który został oparty na sześciu filarach tematycznych:

1. **„Rodzina – wspólna sprawa”**, a w jej ramach: „Zdrowy człowiek”⁸³, „Seniorzy”⁸⁴ i „Własny dom”⁸⁵.
2. **„Edukacja – wspólna sprawa”**, w tym: „Szkolnictwo”⁸⁶, „Kultura i tożsamość regionalna”⁸⁷, „Język niemiecki”⁸⁸.
3. **„Gospodarka – wspólna sprawa”**: „Firmy lokalne”⁸⁹, „Inwestorzy zagraniczni”⁹⁰, „Rolnictwo”⁹¹, „Turystyka”⁹².
4. **„Infrastruktura”**, tj. „Bezpieczne drogi”⁹³, „Lepsze warunki życia”⁹⁴, „Żeglowna

⁷⁸ Dom Expo – centrum konferencyjno-wystawiennicze w Opolu mieści się w budynku dawnej cementowni „Silesia”.

⁷⁹ W wyborach do Sejmiku lista wyborcza KWW MN otrzymała nr 12.

⁸⁰ https://wybory2018.pkw.gov.pl/pl/delegatury/komisarz-wyborczy-w-opolu-i/komitet-wyborczy-wyborcow-mniejszosc-niemiecka-4625/160000#candidates_stat, dostęp: 21 lutego 2019 r.

⁸¹ K. Ogiolda, *Wybory samorządowe 2018. Mniejszość niemiecka: Jesteśmy alternatywą dla kłótni na górze*, <https://nto.pl/wybory-samorzadowe-2018-mniejszosc-niemiecka-jestesmy-alternatywa-dla-klotni-na-gorze/ar/13503885>, dostęp: 21 lutego 2019 r.

⁸² <http://www.mniejszoscnemiecka.eu/program/>, dostęp: 21 lutego 2019 r.

⁸³ Postulat wspierania służby zdrowia i polityki zdrowotnej.

⁸⁴ Zwrócenie uwagi na potrzeby osób starszych i ich realizację poprzez organizację odpowiedniej polityki społecznej.

⁸⁵ Między innymi rozwój budownictwa mieszkaniowego dzięki udziałowi inwestorów zagranicznych.

⁸⁶ Uporządkowanie spraw oświatowych po wprowadzeniu ministerialnej reformy, zapewnienie dzieciom dwupółletnim miejsc w przedszkolach, utrzymanie istniejącej sieci szkół z językiem niemieckim itp.

⁸⁷ A w niej np. pielęgnowanie i rozwój kompetencji kulturowych i językowych mieszkańców regionu (niezależnie od ich narodowości).

⁸⁸ Wskazano tu m.in. na dążenie do podnoszenia jakości nauczania języka, również poprzez uczenie go jako języka mniejszości narodowej.

⁸⁹ Obietnica objęcia szczególną troską firm rodzinnych i lokalnych.

⁹⁰ Dążenie do odwrócenia trendu depopulacji regionu poprzez pozyskiwanie inwestorów zagranicznych otwierających w Opolskiem swoje zakłady i fabryki.

⁹¹ Między innymi promocja lokalnego przetwórstwa i modernizacja opolskiej wsi, w tym dzięki dotacjom pozyskiwanym przy pomocy organizacji mniejszości niemieckiej.

⁹² Postulat wykorzystania i wypromowania bogactwa kulturowego Śląska jako produktu turystycznego.

⁹³ Poinformowano o zbudowanych i wyremontowanych jezdniach w trakcie poprzedniej kadencji, deklarując dalszą pracę zmierzającą do poprawy infrastruktury drogowej poprzez m.in. modernizację oświetlenia, budowę chodników i kanalizacji poszczególnych miejscowości.

⁹⁴ Obietnica dalszej budowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w regionie, hal sportowych, boisk i ścieżek rowerowych, modernizacja obiektów użyteczności publicznej i tworzenie domów pomocy społecznej.

Odra”⁹⁵, „Transport publiczny”⁹⁶, „Infrastruktura przeciwpowodziowa”⁹⁷.

5. „**Spółeczeństwo obywatelskie – wspólna sprawa**” – „Budżety obywatelskie”⁹⁸, „Otwarte konkursy ofert”⁹⁹, „Wspieranie oddolnych inicjatyw”¹⁰⁰, „Partnerstwa”¹⁰¹.

6. „**Ekologia – ważna sprawa**”, w której wskazano następujące założenia: „Czyste rzeki i powietrze”¹⁰², „Odnawialne źródła energii”¹⁰³, „Bezpieczeństwo”¹⁰⁴.

Na cytowanej powyżej stronie Komitetu umieszczono również dokument zatytułowany *Sprawdź, co zrobiliśmy dla ciebie i regionu w mijającej kadencji. Opolskie – Wspólna sprawa*¹⁰⁵, charakteryzujący podejmowane przez organizację działania na rzecz społeczności lokalnej w minionych kadencjach. Wpisano je w analogiczną do przywołanej uprzednio struktury zagadnień programu wyborczego, opartego na sześciu filarach¹⁰⁶.

Strategia wyborcza KWW MN, z racji ukierunkowania apelu wyborczego przede wszystkim do członków i sympatyków mniejszości zamieszkałych głównie w lokalnych środowiskach, polegała w znacznej mierze na wykorzystaniu tradycyjnych narzędzi promocyjnych, wśród których zastosowano m.in.:

⁹⁵ Przystosowanie rzeki do celów transportowych m.in. dzięki pozyskanym inwestycjom polskich i zagranicznych firm. Zwiększenie żeglugi towarowej korytem Odry oznaczałoby odciążenie transportu drogowego i kolejowego.

⁹⁶ Założenie szerszego dostępu do komunikacji dla mieszkańców regionu, zwłaszcza z małych miejscowości, np. poprzez przejście przez samorząd lokalny transportu szkolnego i publicznego.

⁹⁷ Zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej poprzez identyfikację zagrożeń i przeprowadzenie inwestycji zabezpieczających przed żywiołem.

⁹⁸ Współdecydowanie mieszkańców o przeznaczaniu części środków publicznych na cele społeczne i deklaracja kontynuowania przez mniejszość idei budżetu obywatelskiego.

⁹⁹ Deklaracja kontynuowania działań polegających na uwzględnianiu w budżecie środków finansowych przeznaczonych na dotacje dla stowarzyszeń działających w lokalnym środowisku, a także podejmowanie starań mających na celu uzyskiwanie dotacji z programów unijnych.

¹⁰⁰ Wsparcie dla mieszkańców małych miejscowości poprzez ich aktywizację w ramach społeczności wiejskiej (gminnej) i jej organizacji (np. w ramach Ochotniczej Straży Pożarnej), a także inwestycje finansowe dla poszczególnych sołectw i dzielnic.

¹⁰¹ Rozwijanie współpracy z partnerskimi gminami, powiatami i regionami, m.in. poprzez: organizację wyjazdów, szkoleń i budowanie pozytywnych relacji z organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami.

¹⁰² Postulat m.in.: zwiększenia nakładów finansowych na wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, zastępowanie przestarzałych systemów grzewczych nowymi rozwiązaniami, przeprowadzanie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, zakup z funduszy unijnych ekologicznych autobusów i rozbudowa ścieżek rowerowych.

¹⁰³ Wspieranie modernizacji ogrzewania w instytucjach i gospodarstwach domowych, a także efektywniejsze zastosowanie odnawialnych źródeł energii, dzięki wsparciu finansowemu w postaci dotacji lub niskooprocentowanych kredytów na ten cel.

¹⁰⁴ Deklaracja wsparcia dla Ochotniczych Straży Pożarnej, dążenie do zapewnienia ochrony przeciwpowodziowej i zintensyfikowania współpracy z Policją.

¹⁰⁵ <http://www.mniejszoscnemiecka.eu/program/sprawdz-co-zrobilismy-w-mijajacej-kadencji/>, dostęp: 22 lutego 2019 r.

¹⁰⁶ W przypadku filaru piątego – „Spółeczeństwo obywatelskie – wspólna sprawa” nie odniesiono się do następujących przeprowadzonych w poprzedniej elekcji zagadnień: „Wspieranie oddolnych inicjatyw” i „Partnerstwa”. Filar szósty, tj. „Ekologia – wspólna sprawa” nie uwzględnił z kolei punktu „Bezpieczeństwo”, <http://www.mniejszoscnemiecka.eu/program/sprawdz-co-zrobilismy-w-mijajacej-kadencji/>, dostęp: 21 lutego 2019 r.

- Bezpośrednie spotkania z wyborcami z terenów gmin „mniejszościowych”¹⁰⁷.
- Organizowanie konferencji prasowych poświęconych wybranym zagadnieniom z zakresu szeroko pojętego życia społecznego, np. opiece nad osobami starszymi¹⁰⁸, poprawie w dostępności do transportu publicznego¹⁰⁹, prowadzeniu efektywnej polityki zdrowotnej¹¹⁰, dbałości o kulturę regionu, znaczenia języka niemieckiego i podkreślenia roli kobiet w historii Opolszczyzny¹¹¹.

- Przeprowadzenie kampanii billboardowej zatytułowanej „Znamy się na dobrej robocie nie od dziś”, nawiązującej do znanego z poprzednich elekcji hasła wyborczego KWW MN: „Mniejszość niemiecka – dobra robota”¹¹². Akcja polegała na umieszczeniu w 12 miejscach Opolszczyzny czterech rodzajów tablic poświęconych następującym dziedzinom: nauczaniu języka niemieckiego, biznesowi, pomaganiu najuboższym i drogom lokalnym. Każda z nich zbudowana była według tego samego schematu, zawierając hasło: „Znamy się na... (biznesie, pomaganiu, drogach i językach), a nie na robieniu billboardów” i zachęcie do głosowania na mniejszość: „Wybierz mądrze!”¹¹³.

Oprócz wymienionych powyżej kampania Komitetu zawierała także nowoczesne narzędzia związane z wykorzystaniem mediów elektronicznych. Na potrzeby wyborów uaktualniono m.in. stronę internetową KWW MN¹¹⁴, na której sukcesywnie umieszczano informacje związane z aktywnością polityczną organizacji. Również portale internetowe TSKN¹¹⁵ i ZNSSK¹¹⁶ systematycznie uzupełniano zagadnieniami wyborczymi. Komitet był także obecny w mediach społecznościowych, w serwisach facebook¹¹⁷, twitter¹¹⁸, youtube¹¹⁹ i instagram¹²⁰, do których – za wyjątkiem ostatniego z wymienionych – kierowały odnośniki ze strony KWW MN. Co istotne, nie były to jego indywidualne profile, ale TSKN zamieszczającego materiały promocyjne w postaci m.in.: zdjęć, sprawozdań z konferencji

¹⁰⁷ M. Luszczuk, *Przedwyborcze spotkanie Mniejszości Niemieckiej w Popielowie*, <http://opowiecie.info/przedwyborcze-spotkanie-mniejszosci-niemieckiej-popielowie/>, dostęp: 22 lutego 2019 r.

¹⁰⁸ A. Pawlak, *Mniejszość Niemiecka: od lat pracujemy na rzecz seniorów*, <http://opole.wyborcza.pl/opole/7,35086,23975006,mniejszosc-niemiecka-od-lat-pracujemy-na-rzecz-seniorow.html>, dostęp: 22 lutego 2019 r.

¹⁰⁹ J. Matlak, *Poprawa dostępności transportu publicznego jednym z priorytetów Mniejszości Niemieckiej*, <http://radio.opole.pl/100,253130,poprawa-dostepnosci-transportu-publicznego-jedny>, dostęp: 22 lutego 2019 r.

¹¹⁰ J. Pelczar, *Mniejszość Niemiecka stawia na zdrowie*, <http://radio.opole.pl/100,253528,mniejszosc-niemiecka-stawia-na-zdrowie>, dostęp: 22 lutego 2019 r.

¹¹¹ <http://www.mniejszoscniemiecka.eu/2018/10/12/kandydaci-kww-mniejszosc-niemiecka-o-kulturze-i-jezyku-niemieckim/>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹¹² M. Lis, op. cit., s. 145.

¹¹³ K. Ogiolda, *Wybory samorządowe 2018. Mniejszość niemiecka postawiła billboardy w 12 miejscach w województwie opolskim*, <https://nto.pl/wybory-samorzadowe-2018-mniejszosc-niemiecka-postawila-billboardy-w-12-miejscach-w-wojewodztwie-opolskim/ar/13522658#wybory-samorzadowe-2018>, dostęp: 22 lutego 2019 r.

¹¹⁴ <http://www.mniejszoscniemiecka.eu/>, dostęp: 21 lutego 2019 r.

¹¹⁵ <http://skgd.pl>, dostęp: 21 lutego 2019 r.

¹¹⁶ <http://www.vdg.pl>, dostęp: 21 lutego 2019 r.

¹¹⁷ <https://www.facebook.com/DeutscheMinderheitInOppeln>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹¹⁸ <https://twitter.com/NiemcywPolsce>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹¹⁹ https://www.youtube.com/channel/UCgCL6O3ELQJGY_ommScaU-Q, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹²⁰ <https://www.instagram.com/mniejszoscniemiecka/>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

prasowych, plakatów, sylwetek kandydatów, apeli o udział w głosowaniu i telewizyjnych spotów wyborczych¹²¹. Niektórzy spośród kandydatów KWW MN, w tym np. pretendenci do zasiadania w Sejmiku, m.in.: Przewodniczący TSKN – Rafał Bartek¹²², Wiceprzewodnicząca TSKN – Zuzanna Donath-Kasiura¹²³ i Roman Kolek¹²⁴, Wicemarszałek Województwa Opolskiego¹²⁵, prowadzili dodatkowo indywidualną akcję promocyjną za pośrednictwem nowych mediów.

Trzy dni przed głosowaniem w trakcie zwołanej konferencji prasowej Komitet dokonał podsumowania swoich działań podjętych w trakcie kampanii wyborczej. Poinformowano, że listy wyborcze KWW MN do Sejmiku uzyskały poparcie 11 tysięcy obywateli, ok. 1000 osób włączyło się w przygotowanie akcji reklamowych i zebrano ok. 415 tysięcy zł na ten cel. Wydrukowano 230 tysięcy ulotek, osiem tysięcy plakatów, 550 banerów, zlecono wydrukowanie 24 dużych reklam w prasie, a w 27 lokalizacjach województwa opolskiego pojawiły się billboardy wizerunkowe i tablice z kampanią „Nie znamy się na billboardach – znamy się na robocie”. Ponadto przeprowadzono siedem konferencji prasowych i wyprodukowano 10 radiowych oraz pięć telewizyjnych spotów wyborczych. Kandydaci prowadzili kampanię bezpośrednią, spotykając się z wyborcami, a także prezentowali swój program w Internecie – na oficjalnej stronie KWW MN i kanałach organizacji w mediach społecznościowych¹²⁶. Dzień później, 19 października, Rafał Bartek w zamieszczonym na stronie KWW MN liście adresowanym do wyborców, zaapelował do nich o udział w głosowaniu i wyrażenie poparcia dla kandydatów mniejszości. Powtórzył, że Komitet opracował program odpowiadający na potrzeby regionalnego środowiska, reprezentowany przez 31 kandydatów do Sejmiku, 154 do rad siedmiu powiatów, 397 do rad w 36 gminach oraz 23 pretendentów do stanowisk wójtów lub burmistrzów. Ponadto udzielono rekomendacji ośmiu kandydatom: na wójtów, burmistrzów i jednemu na prezydenta, kandydującym z list własnych komitetów wyborczych¹²⁷.

Wśród ostatnich z wymienionych znajdował się także radny Opola Marcin Gambiec¹²⁸

¹²¹ Na stronie youtube zamieszczono pięć z nich, zatytułowanych: „Społeczeństwo obywatelskie”, „Edukacja i kultura”, „Rolnictwo, innowacje, gospodarka” i „Rodzina”. Piątemu, wyprodukowanemu w pierwszej kolejności i dotyczącemu ekologii, nie nadano tytułu.

¹²² https://twitter.com/rafal_bartek, <https://www.facebook.com/rafal.bartek>, dostęp: 23 lutego 2019 r.,

¹²³ https://www.facebook.com/zuzanna.donathkasiura?fref=pb&hc_location=friends_tab, <https://www.instagram.com/zdonathkasiura/>, dostęp: 23 lutego 2019 r.,

¹²⁴ https://twitter.com/roman_kolek, <https://www.instagram.com/kolekroman/>, https://www.facebook.com/roman.kolek.98?fref=pb&hc_location=friends_tab, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹²⁵ <https://bip.opolskie.pl/2017/05/oswiadczenie-majatkowe-2017-roman-kolek-wicemarszalek-województwa-opolskiego-kadencja-v-20142018/>, dostęp: lutego 2019 r.

¹²⁶ *Podsumowanie Kampanii Wyborczej KWW Mniejszość Niemiecka*, <http://www.mniejszoscnie-miecka.eu/2018/10/18/podsumowanie-kampanii-wyborczej-kww-mniejszosc-niemiecka/>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹²⁷ R. Bartek, *21.10.2018 Wybierz mądrze – wybierz kandydatów KWW Mniejszość Niemiecka!*, <http://www.mniejszoscnie-miecka.eu/2018/10/19/21-10-2018-wybierz-madrze-wybierz-kandydatow-kww-mniejszosc-niemiecka/>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹²⁸ Marcin Gambiec został wybrany do Rady Miasta Opola z ramienia KWW MN w 2014 r. i do momentu powiększenia granic administracyjnych miejscowości o tereny sąsiednich gmin (Dobrzeń Wielki, Komprachcice i Prószków) w 2017 r. był jedynym reprezentantem mniejszości. Wraz z przyłączeniem okolicznych sołectw wybrani w nich radni gminni stali się przedstawicielami mieszkańców w radzie miejskiej w Opolu, której skład osobowy został zwiększony z 25 do 36 radnych. W nowym organie kolegialnym mniejszość niemiecką reprezentowało trzech przedstawicieli (obok już wymienionego – dodatkowo Piotr Los i Jan

ubiegający się o prezydenturę w rodzinnym mieście z ramienia Komitetu Wyborczego Wyborców Marcina Gambca, którego hasło wyborcze brzmiało: „Opole dla wszystkich. Łączy nas miasto”¹²⁹. Komitet rywalizował w wyborach do rady miejskiej, a jego kandydaci stanowili zarówno reprezentację mniejszości niemieckiej (np. Marcin Gambiec i Jan Damboń), miejscowych działaczy społecznych i przedstawicieli lewicowej partii Razem¹³⁰. W związku z obecnością ostatnich, pretendent z ramienia KWW MN na prezydenta Opola w 2014 r. i działacz TSKN – Norbert Honka¹³¹ – zadeklarował swoje poparcie wyborcze urzędującemu prezydentowi miasta Arkadiuszowi Wiśniewskiemu, argumentując to faktem, że: „Nie było, nie ma i nie będzie mojego poparcia jako osoby wierzącej i na co dzień kierującej się zasadami wiary chrześcijańskiej dla komitetu pana Gambca i środowisk lewicowych”¹³². Powyższa sytuacja, która miała miejsce w ostatnim tygodniu poprzedzającym akt głosowania, wywołała reakcję ze strony Rafała Bartka podkreślającego indywidualną decyzję Norberta Honki. Przewodniczący TSKN wskazał ponadto, że jego zachowanie „jest o tyle dziwne, że miał pełną świadomość, iż organizacja, którą reprezentuje, podjęła inną decyzję”¹³³. Ponieważ powyższa deklaracja nie zakończyła sporu między przedstawicielami mniejszości niemieckiej, lokalne media nadal sugerowały istnienie konfliktu personalnego wewnątrz TSKN¹³⁴.

Wyniki wyborów

Zgodnie z Obwieszczeniem Komisarza Wyborczego w Opolu I¹³⁵ cztery komitety wyborcze uzyskały prawo do reprezentacji wyborczej w Sejmiku i były to: Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma. Nowoczesna Koalicja Obywatelska (dalej KKW PNKO), Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość (dalej: KW PiS), Komitet Wyborczy Wyborców Mniejszość Niemiecka (KWW MN) i Komitet Wyborczy Polskiego Stronnictwa Ludowego (dalej: KW PSL). Szczegółowy rozkład mandatów w przedstawia poniższa tabela:

Damboń) tworzących Klub Radnych Miasta Opola Mniejszość Niemiecka – Dla Samorządu, którego przewodniczącym został Marcin Gambiec. Radny należał do jednych z najaktywniejszych deputowanych, który był szczególnie negatywnie ustosunkowany do koncepcji powiększania obszaru Opola.

¹²⁹ Marcin Gambiec kandydatem na prezydenta Opola. „Opole jest dla wszystkich”, <http://opowiecie.info/marcin-gambiec-kandydatem-prezydenta-opola-opole-dla-wszystkich/>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹³⁰ P. Wójtowicz, *Kandydat na prezydenta Opola Marcin Gambiec zaprezentował jedyński ze swoich list*, <http://radio.opole.pl/100,249513,kandydat-na-prezydenta-opola-marcin-gambiec-zapr>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹³¹ <http://skgd.pl/o-nas/zarzad/#norbert-honka>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹³² P. Guzik, *Wybory samorządowe 2018. Norbert Honka: Jako człowiek wierzący nie mogę poprzeć Marcina Gambca i jego komitetu*, <https://nto.pl/wybory-samorzadowe-2018-norbert-honka-jako-czlowiek-wierzacy-nie-moge-poprzec-marcina-gambca-i-jego-komitetu/ar/13597442#wybory-samorzadowe-2018>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹³³ L. Myczka, *Honka się wylamał – będą konsekwencje*, <http://opowiecie.info/honka-sie-wylamal-beda-konsekwencje/>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹³⁴ P. Wójtowicz, *Norbert Honka wspiera Arkadiusza Wiśniewskiego, bo Marcin Gambiec “poszedł w stronę lewicy”. Od poparcia odcina się TSKN*, <http://radio.opole.pl/100,254601,norbert-honka-wspiera-arkadiusza-wisniewskiego-b>, dostęp: 23 lutego 2019 r.

¹³⁵ Obwieszczenie Komisarza Wyborczego w Opolu I z dnia 23 października 2018 r. o wynikach wyborów do rad na obszarze województwa opolskiego.

Tabela nr 1. Zestawienie komitetów wyborczych, które uzyskały reprezentację wyborczą w Sejmiku w wyborach samorządowych w 2018 r.

Komitet wyborczy	Liczba mandatów w radzie
KKWPN KO	13
KWPiS	10
KWW MN	5
KW PSL	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej (dalej: PKW).

Na mniejszość niemiecką oddano 52 431 głosów, a w Sejmiku reprezentowali ją następujący przedstawiciele: Rafał Bartek, Hubert Kołodziej (obaj kandydowali z Okręgu wyborczego nr 1), Roman Kolek i Edyta Gola (Okręg nr 3) oraz Zuzanna Donath-Kasiura (Okręg nr 4)¹³⁶. Mimo utraty dwóch mandatów w Sejmiku (względem kadencji 2014–2018) uzyskany wynik wyborczy mniejszości niemieckiej sytuował ją w pozycji uprzywilejowanej w toczących się przetargach koalicyjnych, predestynując do pozycji tzw. „języczka u wagi”¹³⁷. TSKN stał się pożądanym partnerem w sprawowaniu władzy dla dwóch komitetów, które uzyskały największą w kolejności liczbę głosów – KKWPN KO i KW PiS¹³⁸.

Ostatecznie, po kilkunastu dniach konsultacji, 15 listopada przedstawiciele KKWPN KO, KKW MN i KW PSL podpisali umowę koalicyjną¹³⁹ obowiązującą w trakcie nowej, pięcioletniej kadencji¹⁴⁰, w wyniku której utworzono m.in. nowe stanowisko w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Opolskiego – pełnomocnika zarządu województwa ds. wielokulturowości. Objął je przedstawiciel mniejszości niemieckiej, były wiceburmistrz Dobrodzienia w latach 2006–2018¹⁴¹ – Marek Witek¹⁴². Na mocy uzgodnień między koalicjantami Sejmik wybrał Rafała Bartka na swojego Przewodniczącego, a Romana Kolka na stanowisko Wicemarszałka Województwa Opolskiego¹⁴³.

¹³⁶ Protokół z wyborów do Sejmiku Województwa Opolskiego sporządzony dnia 22 października 2018 r. przez Wojewódzką Komisję Wyborczą w Opolu.

¹³⁷ Związek frazeologiczny „języczek u wagi” oznacza m.in. posiadanie decydującej pozycji, głosu i zasobów w określonej materii (sprawie).

¹³⁸ M. Świercz, *Rafał Bartek o miejscu Mniejszości Niemieckiej w nowej (a właściwie starej) koalicji rządzącej Opolszczyzną*, <http://radio.opole.pl/125,3865,rafal-bartek-o-miejscu-mniejszosci-niemieckiej-w>, dostęp: 3 marca 2019 r.

¹³⁹ *OPOLSZCZYŻNA: Nowa-stara koalicja w sejmiku województwa. Umowa na kolejne 5 lat*, <https://opole.tvp.pl/39975344/opolszczyzna-nowastara-koalicja-w-sejmiku-wojewodztwa-umowa-na-kolejne-5-lat>, dostęp: 3 marca 2019 r.

¹⁴⁰ W wyniku zmian w prawie wyborczym kadencja wybranych przedstawicieli w wyborach samorządowych została wydłużona z czterech do pięciu lat.

¹⁴¹ <http://dobrodzien.pl/67/historia-samorzadu.html>, dostęp: 3 marca 2019 r.

¹⁴² *Zmiany w urzędzie marszałkowskim*, <https://www.opolskie.pl/2019/01/zmiany-w-urzedzie-marszalkowskim/>, dostęp: 3 marca 2019 r.

¹⁴³ E. Hanszke, *Andrzej Buła został marszałkiem województwa, Rafał Bartek przewodniczącym Sejmiku Województwa Opolskiego*, <https://nto.pl/andrzej-bula-zostal-marszalkiem-wojewodztwa-rafal-bartek-przewodniczacym-sejmiku-wojewodztwa-opolskiego/ar/13682148#wiadomosci>, dostęp: 3 marca 2019 r.

Spośród list wyborczych zgłoszonych w wyborach do rad powiatów¹⁴⁴ mniejszość reprezentują kandydaci w sześciu samorządach, gdzie członkowie TSKN pełnią następujące funkcje:

Tabela nr 2. Rady powiatów, w których kandydaci KWW MN uzyskali mandaty

Lp.	Powiat	Liczba mandatów w radzie	Przedstawiciele mniejszości we władzach powiatu
1.	kędzierzyńsko-kozielski	6	Józef Gisman – wicestarosta Danuta Wróbel – przewodnicząca rady
2.	krapkowicki	7	Monika Wąsik-Kudła – wiceprzewodnicząca rady
3.	oleski	6	Roland Fabianek – starosta Barbara Kaczmarczyk – wicestarosta
4.	opolski	12	Henryk Lakwa – starosta, Krzysztof Wysdak – członek zarządu, Joachim Świerc – członek zarządu Henryk Zapiór – członek zarządu Stefan Warzecha – przewodniczący rady Krystian Cichos – wiceprzewodniczący rady
5.	prudnicki	5	Janusz Siano – wicestarosta, Joachim Kosz – członek zarządu, Józef Janeczko – przewodniczący rady
6.	strzelecki	9	Józef Swaczyna – starosta, Waldemar Gaida – członek zarządu, Stefan Szlapa – wiceprzewodniczący rady

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW i Biuletynów Informacji Publicznej urzędów.

Ponadto 207 przedstawicieli wybrano do rad gmin¹⁴⁵, a 13 na stanowiska wójta lub burmistrza, z czego dziewięciu w pierwszej¹⁴⁶ i czterech w drugiej turze wyborów¹⁴⁷. Spośród pretendentów do urzędów wójta, burmistrza i prezydenta, ubiegających się o wybór z ramienia własnych komitetów wyborczych, ale będących wspieranymi przez mniejszość niemiecką, sukces osiągnęło pięciu. Nie odniósł zwycięstwa kandydat na prezydenta Opola, Marcin Gambiec, który – uzyskawszy 1886¹⁴⁸ głosów – osiągnął czwarty (wśród sześciu pretendentów uczestniczących w rywalizacji) wynik wyborczy¹⁴⁹. Również jego

¹⁴⁴ KWW MN zarejestrował listy wyborcze w siedmiu powiatach, ale w jednym z nich – kluczborskim – uzyskany rezultat nie pozwolił na obsadzenie mandatu.

¹⁴⁵ Obwieszczenie Komisarza Wyborczego w Opolu I z dnia 23 października 2018 r. o wynikach wyborów do rad na obszarze województwa opolskiego.

¹⁴⁶ Ibidem.

¹⁴⁷ Obwieszczenie Komisarza Wyborczego w Opolu I z dnia 5 listopada 2018 r. uzupełniające obwieszczenie z dnia 23 października 2018 r. o wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast na obszarze województwa opolskiego.

¹⁴⁸ Norbert Honka, kandydat na prezydenta Opola z ramienia KWW MN, otrzymał w 2014 r. 2100 głosów.

¹⁴⁹ Protokół wyników głosowania i wyników wyborów Prezydenta Miasta Opola sporządzony dnia 22 października 2018 r. przez Miejską Komisję Wyborczą w Opolu.

komitet, mimo otrzymania 3182 wskazań wyborców¹⁵⁰, nie wprowadził żadnego reprezentanta do rady¹⁵¹.

Tabela nr 3. Lista gmin, w których radach zasiedli przedstawiciele KWW MN

Lp.	Gmina	Powiat	Liczba radnych
1.	Bierawa	kędzierzyńsko-kozielski	4
2.	Cisek	kędzierzyńsko-kozielski	9
3.	Pawłowiczki	kędzierzyńsko-kozielski	1
4.	Polska Cerekiew	kędzierzyńsko-kozielski	14
5.	Reńska Wieś	kędzierzyńsko-kozielski	13
6.	Lasowice Wielkie	kluczborski	8
7.	Strzeleczyki	krapkowicki	6
8.	Walce	krapkowicki	13
9.	Zdzieszowice	krapkowicki	2
10.	Dobrodzień	oleski	1
11.	Gorzów Śląski	oleski	8
12.	Radłów	oleski	10
13.	Zębowice	oleski	10
14.	Chrzastowice	opolski	13
15.	Dąbrowa	opolski	3
16.	Dobrzeń Wielki	opolski	3
17.	Komprachcice	opolski	7
18.	Łubniany	opolski	7
19.	Murów	opolski	3
20.	Ozimek	opolski	4
21.	Prószków	opolski	7
22.	Tarnów Opolski	opolski	4
23.	Turawa	opolski	6
24.	Biała	prudnicki	2
25.	Głogówek	prudnicki	2
26.	Izbicko	strzelecki	8
27.	Jemielnica	strzelecki	13
28.	Kolonowskie	strzelecki	4
29.	Leśnica	strzelecki	13
30.	Strzelce Opolskie	strzelecki	4
31.	Ujazd	strzelecki	3
32.	Zawadzkie	strzelecki	2
Razem			207

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

¹⁵⁰ Na listę KWW MN do Rady Miasta Opola zagłosowały cztery lata wcześniej 2102 osoby.

¹⁵¹ Protokół z wyborów do Rady Miasta Opola sporządzony dnia 22 października 2018 r. przez Miejską Komisję Wyborczą w Opolu.

Tabela nr 4. – Wybrani wójtowie i burmistrzowie z ramienia KWW MN

Lp.	Imię i nazwisko	Stanowisko	Miejscowość
1.	Florian Ciecior	wójt	Chrzastowice
2.	Rajmund Frischko	wójt	Cisek
3.	Michał Golenia	wójt	Murów
4.	Hubert Ibrom	burmistrz	Ujazd
5.	Łukasz Jastrzembski	burmistrz	Leśnica
6.	Tomasz Kandziora	wójt	Reńska Wieś
7.	Piotr Kanzy	wójt	Polska Cerekiew
8.	Włodzimierz Kierat	wójt	Radłów
9.	Norbert Koston	burmistrz	Kolonowskie
10.	Brygida Pytel	wójt	Izbicko
11.	Marek Śmiech	wójt	Walce
12.	Artur Tomala	burmistrz	Gorzów Śląski
13.	Marcin Wycisło	wójt	Jemielnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Tabela nr 5. Wybrani wójtowie i burmistrzowie popierani przez KWW MN

Lp.	Imię i nazwisko	Stanowisko	Miejscowość
1.	Krzysztof Ficoń	wójt	Bierawa
2.	Andrzej Kasiura	burmistrz	Krapkowice
3.	Leonard Pietruszka	wójt	Komprachcice
4.	Joachim Wojtala	burmistrz	Gogolin
5.	Sybila Zimmerman	burmistrz	Zdzieszowice

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Zakończenie

Zamieszkała na Śląsku Opolskim mniejszość niemiecka stanowi najliczniejszą grupę narodowościową w Polsce, gdzie od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku partycypuje w działalności TSKN – największej organizacji etnicznej w kraju o charakterze społeczno-kulturalnym, reprezentującej jednocześnie interesy swojej wspólnoty na płaszczyźnie politycznej. Komitet od ponad ćwierćwiecza, na co wskazywano w poprzedniej części artykułu, nieprzerwanie uczestniczy w wyborach parlamentarnych i samorządowych województwa opolskiego. Również w 2018 r. jako KWW MN rywalizował w elekcji do ciał przedstawicielskich na arenie wojewódzkiej, powiatowej i gminnej, delegując do rywalizacji wyborczej ponad 600 kandydatów i udzielając poparcia ośmiu pretendentom na stanowiska wójtów, burmistrzów i prezydenta miasta Opola, partycypujących w kreacji władzy pod szyldem własnych komitetów. Jako hasło wyborcze kampanii, prowadzonej zarówno w sposób tradycyjny (m.in. poprzez organizowanie spotkań i konferencji), jak i nowoczesny, z zastosowaniem mediów elektronicznych (np. portali społecznościowych, radia i telewizji) obrano slogan: „Opolskie! Wspólna sprawa”.

Mimo deklaracji adresowania apelu wyborczego do szerokiego grona odbiorców, zamiast do „zamkniętego grona” członków lub sympatyków mniejszości, to jednak oni stanowili podstawowy elektorat organizacji, do którego kierowano akcją promocyjną Komitetu (np. poprzez organizowanie spotkań wyborczych w siedzibach DFK).

Rezultat wyborczy umożliwił KWW MN: zdobycie pięciu mandatów w Sejmiku, na którego listy zgłoszono o ponad 11 tysięcy wyborców więcej niż w 2014 r.; osiągnięto 45 miejsc w radach sześciu powiatów; 207 w radach 32 gmin i 13 stanowisk wójtów i burmistrzów. Dodatkowo kandydaci występujący z odrębnych organizacji wyborczych, a popierani przez Komitet, zwyciężyli w elekcjach na wójtów i burmistrzów w pięciu miejscowościach.

Z uwagi na fakt, że niektórzy kandydaci wywodzący się ze środowiska badanej grupy unikali konotacji etnicznej, zarówno w rywalizacji na poziomie organów wykonawczych gmin, jak również ich rad, konstruując hipotezę badawczą niniejszego artykułu o aktualności głosowania etnicznego wśród przedstawicieli mniejszości niemieckiej w województwie opolskim, celowo dokonano komparastyki rezultatów wyborczych osiągniętych przez KWW MN w rywalizacji do Sejmiku. W dotychczasowej praktyce wyborczej po 1998 r., a więc od momentu przeprowadzenia po raz pierwszy głosowania do wspomnianego organu, kandydaci badanej grupy zawsze występowali pod szyldem TSKN i jego politycznej reprezentacji. Uzyskane w czasie przeprowadzonej analizy dane statystyczne pozwalają na skonstruowanie poniższej tabeli.

Tabela nr 4. Poparcie dla kandydatów mniejszości niemieckiej w wyborach do Sejmiku Województwa Opolskiego w latach 1998–2018

Lp.	Rok	Liczba głosów oddanych na	Liczba mandatów
1.	1998	67 924	13
2.	2002	54 385	7
3.	2006	49 131	7
4.	2010	53 670	6
5.	2014	41 889	7
6.	2018	52 431	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie A. Szczepański, *Aktywność społeczno-polityczna mniejszości niemieckiej...*, s. 216 i danych PKW.

Analiza powyższych wskaźników umożliwia zauważenie prawidłowości, że wprawdzie na przestrzeni ostatnich 20 lat liczba głosów oddanych na listy KWW MN zanotowała spadek o ponad 15 tysięcy względem roku 1998, to jednak po 2002 roku niemal cyklicznie rezultat wyborczy Komitetu oscylował wokół 50 tysięcy wskazań wyborców. Wyjątek stanowiła rywalizacja w 2014 r., gdy na mniejszość zgłoszono blisko 12 tysięcy mniej zwolenników niż cztery lata wcześniej. Warto jednak wskazać, że już w roku 2018 „utracone” uprzednio poparcie zostało „odbudowane”. Sytuacja taka sugeruje istnienie stabilnego w swoich zachowaniach wyborczych elektoratu KWW MN, który – mimo pewnych fluktuacji – wybiera niezmiennie przedstawicieli własnej narodowości. Tym samym uzasadniona wydaje się konkluzja potwierdzająca słuszność postawionej we wstępie hipotezy badawczej o aktualności istnienia determinanty etnicznej wpływającej na sposób głosowania badanej grupy.

Bibliografia

- Chałupczak H., Browarek T., *Mniejszości narodowe w Polsce 191–1995*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2000.
- Ganowicz E., *Mniejszość niemiecka w polityce lokalnej regionu pogranicza na Opolszczyźnie*, „Pogranicze. Polish Borderlands Studies” 2016, t. 4, nr 2.
- Janusz G., *Ochrona praw mniejszości narodowych w Europie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2011.
- Kóska K., *Struktura społeczno-zawodowa mniejszości niemieckiej na Śląsku Opolskim* [w:] *Sprawy narodowościowe. Oryginalne badania własne studentów*, red. Z. Kurcz, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2003.
- Kurcz Z., *Mniejszość niemiecka w Polsce na tle innych mniejszości*, Instytut Zachodni, Poznań 2001.
- Kurcz Z., *Zachowania wyborcze mniejszości niemieckiej* [w:] *Czy można przewidzieć? Socjologiczno-metodologiczne doświadczenie polskich badań przedwyborczych*, red. W. Sitek, Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo, Wrocław–Warszawa–Kraków 1995.
- Lis M., *Mniejszość niemiecka na Śląsku Opolskim 1989–2014. Z bagażem przeszłości w realiach współczesności*, Państwowy Instytut Naukowy Instytut Śląski w Opolu, Opole 2016.
- Łodziński S., *Struktura narodowościowa Polski i polityka wobec mniejszości w latach 1989–1992*, Raport nr 22, Biuro Studiów i Ekspertyz, Kancelaria Sejmu, 1992.
- Matelski D., *Niemcy w Polsce w XX wieku*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Poznań 1999.
- Mazurkiewicz M., *Partycypacja mniejszości niemieckiej w polskim życiu publicznym po 1989 r. – przypadek śląska Opolskiego*, „Rocznik Ziemi Zachodnich” 2017, nr 1.
- Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce. Informator* 2003, red. L.M. Nijakowski, S. Łodziński, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2003.
- Nitschke B., *Niemcy* [w:] *Stowarzyszenia mniejszości narodowych, etnicznych i postulowanych w Polsce po II wojnie światowej*, red. S. Dudra, B. Nitschke, Zakład Wydawniczy NOMOS, Kraków 2013.
- Obwieszczenie Komisarza Wyborczego w Opolu I z dnia 23 października 2018 r. o wynikach wyborów do rad na obszarze województwa opolskiego.
- Obwieszczenie Komisarza Wyborczego w Opolu I z dnia 23 października 2018 r. o wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast na obszarze województwa opolskiego.
- Obwieszczenie Komisarza Wyborczego w Opolu I z dnia 5 listopada 2018 r. uzupełniające obwieszczenie z dnia 23 października 2018 r. o wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast na obszarze województwa opolskiego.
- Popieliński P., *Mniejszość niemiecka w świetle Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku w Polsce* [w:] *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce w świetle Narodowego Spisu Powszechnego ludności z 2011 roku*, red. S. Łodziński, K. Warmińska, G. Gu-daszewski, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2015.

- Protokół wyników głosowania i wyników wyborów Prezydenta Miasta Opola sporządzony dnia 22 października 2018 r. przez Miejską Komisję Wyborczą w Opolu.
- Protokół z wyborów do Rady Miasta Opola sporządzony dnia 22 października 2018 r. przez Miejską Komisję Wyborczą w Opolu.
- Protokół z wyborów do sejmiku Województwa Opolskiego sporządzony dnia 22 października 2018 r. przez Wojewódzką Komisję Wyborczą w Opolu.
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2018 r. w sprawie zarządzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic miasta st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, Dz.U. z 2018 r. poz. 1561.
- Szczepański A., *Aktywność społeczno-polityczna mniejszości niemieckiej na Śląsku Opolskim po 1989 r.*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2013.
- Szczepański A., *Komitet Wyborczy Wyborców Mniejszość Niemiecka w wyborach samorządowych w 2014 r.* [w:] *Od marketingu samorządowego do prezydenckiego...*, red. A. Kasińska-Metryka, R. Wiszniowski, M. Molendowska, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2015.
- Szczepański A., *Komitet Wyborczy Wyborców Mniejszość Niemiecka w wyborach parlamentarnych w 2015 r.* [w:] *Populizm jako narzędzie marketingu politycznego*, red. M. Nowina Konopka, K. Glinka, R. Miernik, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2017.
- Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych, Dz.U. z 2018 nr 21 poz. 130.
- Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy, Dz.U. z 2011 r. Nr 21 poz. 112 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Dziennik Ustaw z 2005 r., nr 17, poz. 141.
- www.24opole.pl – strona Opolskiego Serwisu Informacyjnego.
- www.bip.opolskie.pl – Biuletyn Informacji Publicznej Samorządu Województwa Opolskiego.
- www.dobrodzien.pl – strona Urzędu Miasta w Dobrozdzienu.
- www.facebook.com/DeutscheMinderheitInOppeln – profil TSKN w serwisie facebook.com.
- www.facebook.com/rafal.bartek – profil Rafała Bartka w serwisie facebook.com.
- www.facebook.com/roman.kolek.98?fref=pb&hc_location=friends_tab – 2019 r. – profil Romana Kolka w serwisie facebook.com.
- www.facebook.com/zuzanna.donathkasiura?fref=pb&hc_location=friends_tab – profil Zuzanny Donath-Kasiury w serwisie facebook.com.
- www.imsig.pl – strona Internetowego Monitora Sądowego i Gospodarczego.
- www.instagram.com/kolekroman/ – profil Romana Kolka w serwisie instagram.com.
- www.instagram.com/mniejszoscniemiecka/ – profil w serwisie instagram.com.
- www.instagram.com/zdonathkasiura – profil Zuzanny Donath-Kasiury w serwisie instagram.com.
- www.mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl – strona Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji poświęcona mniejszościom narodowym i etnicznym.

www.mniejszosniemiecka.eu – strona Komitetu Wyborczego Wyborców Mniejszość Niemiecka.
www.nto.pl – strona periodyku „Nowa Trybuna Opolska”.
www.opole.tvp.pl – strona opolskiego oddziału Telewizji Polskiej SA.
www.opole.wyborcza.pl – strona opolskiej redakcji „Gazety Wyborczej”.
www.opolskie.pl – strona Samorządu Województwa Opolskiego
www.opowiecie.info – strona portalu informacyjnego.
www.radio.opole.pl – strona Radia Opole.
www.skgd.pl – strona Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim.
www.twitter.com/NiemcywPolsce – profil Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim w serwisie twitter.com.
www.twitter.com/rafal_bartek – profil Rafała Bartka w serwisie twitter.com.
www.twitter.com/roman_kolek – profil Romana Kolka w serwisie twitter.com.,
www.vdg.pl – strona Związku Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce.
www.wnp.pl – strona portalu gospodarczego.
www.wochenblatt.pl – strona „Gazety Niemców w Rzeczypospolitej Polskiej”.
www.wybory2018.pkw.gov.pl – strona Państwowej Komisji wyborczej.
www.youtube.com/channel/UCgCL6O3ELQJGY_ommScaU-Q – profil Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim w serwisie youtube.com.

SUMMARY

Andrzej Szczepański

Electoral Committee of the German Minority Voters in local government elections in 2018

The Germans who live in the Opole Silesia region is the largest national minority in Poland actively participating in the life of the region, both socio-cultural and political. As an election committee representing the Socio-Cultural Society of Germans in Opole Silesia, since the early nineties of the twentieth century, they actively participate in the elections to represent bodies at the central and local level. Thanks to the result the Society has been delegating its representatives to such public institutions of authority as the Parliament, the Sejmik of the Opolskie Voivodeship, the councils of communes and poviats for over twenty-five years.

The main objective of writing this paper was the characteristics of the German minority election campaign in 2018, which used both traditional promotional means and tools, as well as modern solutions related to the use of electronic communication.

Key words: German minority, local government elections, election committee, the Opole regional administration.

Data wpływu artykułu: 11.03.2019 r.

Data akceptacji artykułu: 6.05.2019 r.